

NABYTÍ ÚČINNOSTI ZÁKONA Č. 111/2007 SB. DOPAD NA POSKYTOVATELE ZDRAVOTNÍ PÉČE

JUDr. Ing. Lukáš Prudil, Ph.D.

Ústav sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví LF MU, Brno

Dne 15. května 2007 nabyl účinnosti zákon č. 111/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „zákon“). Tento zákon přinesl změny, které se týkají části tzv. patientských práv, a to zejména v oblasti nahlížení do zdravotnické dokumentace, informování pacientů, případně dalších osob a povinné mlčenlivosti zdravotnických pracovníků. Účelem tohoto textu je podat velmi stručnou informaci o hlavních změnách, ke kterým s účinností zákona došlo a odkázat na příslušná zákonná ustanovení. Cílem rozhodně není podávat podrobný rozbor s vysvětlením nejasností a diskuzí nad jednotlivými ustanoveními, byť již v tuto chvíli je zřejmé, že hlubší rozbor bude muset být proveden. Zdůrazňuji, že v textu nejsou uváděny přesné citace zákona, formulace jsou zjednodušeny pro snazší pochopení. V případě sporů je nutno vycházet přímo ze zákona jak byl publikován ve Sbírce zákonů (Sbírka zákonů je dostupná na internetu např. na www.mvcr.cz).

Klíčová slova: zákon, Sbírka zákonů, práva pacientů, mlčenlivost.

Urolog. pro Praxi, 2007;8(4): 171–172

Práva pacientů

Pacient má právo:

- a) **na poskytnutí veškerých informací shrnutých ve zdravotnické dokumentaci** vedené o jeho osobě, nebo v jiných zápisech vztahujících se k jeho zdravotnímu stavu; v případě autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky má nárok na informace, jejichž obsahem je popis příznaků onemocnění, diagnóza, popis terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů,
- b) **v přítomnosti zdravotnického pracovníka nahlížet do dokumentů** uvedených v písmenu a); v případě záznamů autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky může nahlížet do záznamů týkajících se popisu příznaků onemocnění, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů,
- c) **na pořízení výpisů, opisů nebo kopií dokumentů** uvedených v písmenu a); v případě autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky má nárok na pořízení výpisů, opisů nebo kopií těch částí dokumentů, které se týkají popisu příznaků, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů,
- d) **určit osobu, která může být informována o jeho zdravotním stavu, nebo vyslovit zákaz podávání těchto informací jakékoliv osobě**, a to při přijetí k poskytování zdravotní péče nebo kdykoliv po přijetí; pacient při určení osoby, která může být informována o jeho zdravotním stavu, zároveň určí, zda této osobě náleží též práva podle písmen b) a c); pacient může určení osoby nebo vyslovení zákazu kdykoliv odvolat;

právo pacienta na určení osoby nebo na vyslovení zákazu se nevztahuje na postup podle § 67b odst. 10 a 11 zákona (oprávnění některých subjektů a orgánů k nahlížení do dokumentace) a dále na podávání informací a na právo nahlížet do zdravotnické dokumentace nebo na pořizování výpisů, opisů nebo kopií podle zvláštních právních předpisů upravujících poskytování zdravotní péče, popřípadě činnosti související se zdravotní péčí; jde-li o pacienta, který nemůže s ohledem na svůj zdravotní stav určit osoby, které mohou být o jeho zdravotním stavu informovány, **mají právo na aktuální informace o jeho zdravotním stavu osoby blízké.** (§ 67b odst. 12 zákona).

Podle § 116 občanského zákoníku je **osobou blízkou** příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner (dle zákona o registrovaném partnerství); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmou, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.

Určení osoby nebo zákaz podávání informací podle § 67b odst. 12 písm. d) zákona, popřípadě odvolání určení osoby nebo zákazu podávání informací, **se zaznamená do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi** a opatří podpisem ošetřujícího lékaře a pacienta. Jestliže pacient nemůže s ohledem na svůj zdravotní stav záznam podepsat, je však schopen projevit svou vůli, podepíše záznam ošetřující lékař a jeden svědek. V záznamu se uvede způsob, jakým pacient svou vůli projevil a zdravotní důvody bránící podpisu pacienta.

Jak bylo již poměrně dlouho avizováno, v zákoně jsou výslovně zakotvena práva na informace, na nahlížení do dokumentace, na pořizování výpisů,

opisů nebo kopií a na určení osoby, která uvedená práva bude vykonávat za nebo vedle pacienta.

Podle § 67ba odst. 1 zákona je ošetřující lékař povinen **poučit pacienta o jeho právech.** Zákon nestanoví způsob poučení, lze doporučit, aby se tak stalo průkazným způsobem.

Poučení a souhlas pacienta

Zdravotnický pracovník způsobilý k výkonu příslušného zdravotnického povolání **informuje pacienta**, popřípadě další osoby v souladu s § 67b odst. 12 písm. d) zákona (viz výše), **o účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích.** Jestliže to zdravotní stav nebo povaha onemocnění pacienta vyžadují, je zdravotnický pracovník uvedený ve větě první oprávněn sdělit **osobám blízkým pacientovi a členům jeho domácnosti**, kteří nejsou osobami blízkými, též informace, které jsou pro ně nezbytné k zajištění péče o tohoto pacienta nebo pro ochranu jejich zdraví. V případě, kdy pacient vyslovil podle § 67b odst. 12 písm. d) zákaz poskytování informací, lze informace podle věty druhé sdělovat pouze se souhlasem pacienta. Pro vyslovení souhlasu se použije ustanovení § 67b odst. 12 písm. d) a § 67ba odst. 1 a 2 obdobně (§ 23 odst. 1 zákona).

Definice osob blízkých byla podána výše, domácnost podle § 115 občanského zákoníku tvoří osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.

Práva vztahující se k zemřelému pacientovi

Právo na informace o zdravotním stavu pacienta, který zemřel, příčinách úmrtí a výsledku

pitvy, byla-li provedena, právo v přítomnosti zdravotnického pracovníka nahlížet do zdravotnické dokumentace nebo do jiných zápisů vztahujících se ke zdravotnímu stavu pacienta, na pořízení výpisů, opisů nebo kopií těchto dokumentů **mají osoby blízké zemřelému pacientu, neurčil-li za svého života jinak**, popřípadě další osoby určené pacientem podle § 67b odst. 12 písm. d). Jde-li o zemřelého pacienta, který byl osobou s omezenou způsobilostí k právním úkonům v rozsahu neumožňujícím uplatnit právo podle § 67b odst. 12, osobou zbavenou způsobilosti k právním úkonům nebo nezletilou osobou, má práva podle věty první zákonný zástupce tohoto pacienta, popřípadě osoba určená tímto zákonným zástupcem.

Jestliže zemřelý pacient za svého života vyslovil **zákaz poskytování informací o svém zdravotním stavu**, právo na informace o jeho zdravotním stavu, včetně práva nahlížet v přítomnosti zdravotnického pracovníka do zdravotnické dokumentace nebo do jiných zápisů vztahujících se ke zdravotnímu stavu pacienta a právo pořizovat z nich výpisy, opisy nebo kopie mají osoby blízké pouze v případě, že je to v zájmu ochrany jejich zdraví nebo ochrany zdraví dalších osob, a to v rozsahu nezbytném pro ochranu zdraví. Tímto ustanovením nejsou dotčeny povinnosti zdravotnických zařízení stanovené zvláštními právními předpisy. (§ 67ba odst. 3, 4 zákona)

Některá omezení při výkonu práv

Zdravotnický pracovník má právo v případě pochybností o totožnosti osoby, popřípadě jejího vztahu k pacientovi, které náleží práva podle § 67b odst. 12 nebo § 67ba odst. 3 nebo 4 požadovat, aby tato osoba **prokázala svou totožnost**. (§ 67bb odst. 1 zákona) Způsob prokázání totožnosti a prokázání vztahu k pacientovi zákon nespecifikuje.

Zdravotnické zařízení je povinno zajistit, aby osoba, která může nahlížet podle tohoto zákona do zdravotnické dokumentace nebo do jiných zápisů vztahujících se ke zdravotnímu stavu pacienta, anebo si může pořizovat výpisy, opisy nebo kopie těchto dokumentů, **nezjistila osobní údaje třetích osob**. Rodné číslo pacienta lze poskytnout pouze osobám blízkým nebo osobám, které mají právo na informa-

ce podle § 67b odst. 12, pokud tyto osoby prokáží, že jim pacient nebo jeho zákonný zástupce udělil na základě zvláštního právního předpisu upravujícího nakládání s rodnými čísly souhlas k využití jeho rodného čísla. (§ 67bb odst. 2 zákona)

Jestliže jsou ve zdravotnické dokumentaci vedené o **nezletilém pacientovi** zaznamenány takové údaje o jeho zákonném zástupci, které zdravotnickému pracovníkovi sdělil nezletilý pacient nebo jiná osoba a z nichž lze vyvodit **podezření na zneužívání nebo týrání nezletilého pacienta, ohrožování jeho zdravého vývoje, popřípadě jiné závažné porušení rodičovské zodpovědnosti**, může zdravotnický pracovník omezit zpřístupnění zdravotnické dokumentace zákonným zástupcům, pokud uzná, že toto omezení je v zájmu nezletilého pacienta. Stejně lze postupovat i tehdy, požádá-li o to nezletilý pacient, který s ohledem na věk a stupeň rozumové vyspělosti je schopen si sám utvářet své názory. Přístup do zdravotnické dokumentace lze zákonným zástupcům omezit pouze ve vztahu k údajům, z nichž vyplývají skutečnosti uvedené ve větě první tohoto odstavce. Obdobně se postupuje, jde-li o pěstouny. (§ 67bb odst. 3 zákona)

Pořízení výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace nebo jiných zápisů vztahujících se ke zdravotnímu stavu pacienta zajišťuje zdravotnické zařízení **ve lhůtě** do 30 dnů od obdržení žádosti pacienta nebo jiné podle tohoto zákona oprávněné osoby (s určitými výjimkami). Tato lhůta neplatí, jde-li o pořízení výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace za účelem zajištění návaznosti zdravotní péče. Zdravotnické zařízení může za pořízení výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace nebo jiných zápisů **požadovat úhradu** ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s jejich pořízením; to neplatí, je-li pořízení výpisů, opisů nebo kopií hrazeno z veřejného zdravotního pojištění nebo na základě zvláštního právního předpisu upravujícího ceny. (§ 67 bb odst. 4 zákona)

Každé nahlédnutí do zdravotnické dokumentace nebo pořízení jejích výpisů, opisů nebo kopií se do zdravotnické dokumentace **zaznamená**. V záznamu se uvede jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození osoby, která do zdravotnické dokumentace nahlédla nebo na jejíž žádost byl pořízen výpis, opis

nebo kopie, dále rozsah, účel a datum nahlédnutí nebo pořízení výpisů, opisů nebo kopií. Záznam podepíše zdravotnický pracovník, který byl přítomen nahlížení do zdravotnické dokumentace, nebo zdravotnický pracovník, který pořídil výpis, opis nebo kopii této zdravotnické dokumentace, a oprávněná osoba. (§ 67bb odst. 5 zákona)

Mlčenlivost zdravotnických pracovníků

Každý zdravotnický pracovník je povinen, mimo jiné, zachovávat **mlčenlivost** o skutečnostech, o kterých se dověděl při výkonu svého povolání, s výjimkou případů, kdy skutečnost sděluje se souhlasem ošetřované osoby; povinnost oznamovat určité skutečnosti uložená zdravotnickým pracovníkům zvláštním právním předpisem (např. trestní zákon) není tím dotčena. Povinností mlčenlivosti není zdravotnický pracovník vázán v rozsahu nezbytném pro obhajobu v trestním řízení a pro řízení před soudem nebo jiným orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi ním, popřípadě jeho zaměstnavatelem a pacientem, nebo jinou osobou uplatňující práva na náhradu škody nebo na ochranu osobnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče. (§ 55 odst. 2 písm. d) zákona)

Novým zákonem byla poněkud usnadněna obhajoba zdravotnických pracovníků v trestním řízení či ve sporech s pacienty. Za zákonem vymezených podmínek se pacient nemůže domáhat zachovávání mlčenlivosti, vede-li spor se zdravotnickým pracovníkem.

Závěr

Nově přijatý zákon významně posílil práva pacientů, tak jak jsou běžná v jiných (zejména evropských) zemích. Nebyly odstraněny některé výkladové pochybnosti, kterým bude věnována pozornost v některém z dalších příspěvků, kdy už budou známy i problémy, které se vyskytují v praxi.

JUDr. Ing. Lukáš Prudil, Ph.D.

Ústav sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví LF MU
Komenského náměstí 2, 602 00 Brno
e-mail: info@prudil.cz